

Ελλάδα και ΟΝΕ – Δέκα χρόνια συνύπαρξης

Στις 19 Ιουνίου συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) -τη ζώνη του ευρώ- και οκτώμισι χρόνια από την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή.

Σήμερα πολλοί αντιλαμβάνονται την επιλογή να επιδιώξει η χώρα την είσοδό της στη ΟΝΕ ως αυτονόητη πολιτική επιλογή και την κατάληξη της προσπάθειας που άρχισε από τα μέσα της δεκαετίας του 90' ως ένα εύκολο επίτευγμα. Όμως η εικόνα στο ξεκίνημα ήταν πολύ διαφορετική. Στις αρχές της δεκαετίας του 90' το κόστος της επίτευξης των κριτηρίων εισόδου θεωρείτο ως κοινωνικά μη αποδεκτό. Η επιτυχία δε του εγχειρήματος θεωρούταν από Έλληνες και ξένους εξαιρετικά αμφίβολη. Η Ελλάδα ήταν σε τροχιά αποσταθεροποίησης και απόκλισης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ελάχιστοι θεωρούσαν ότι στο τέλος της δεκαετίας το «μαύρο πρόβατο της Ε.Ε.» θα γινόταν μέλος της ΟΝΕ.

Πεποίθησή μου τότε ήταν ότι η χώρα έπρεπε -με οποιοδήποτε κόστος- να συνταχθεί με τον πυρήνα των χωρών που θα συγκροτούσαν τελικά την ΟΝΕ. Η αναγκαιότητα ήταν πολιτική και οικονομική. Η ΟΝΕ θα διασφάλιζε συνθήκες οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης σε σχέση με ένα παρελθόν συνεχών κρίσεων, μόνιμης αστάθειας και αβεβαιότητας. Από πολιτική άποψη η απόφαση ήταν μια στρατηγική επιλογή για το ποια θα ήταν η θέση της χώρας στον υπό διαμόρφωση πολιτικό χάρτη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης: μια θέση στο περιθώριο των διεθνών εξελίξεων ή μια θέση στον «σκληρό πυρήνα», όπου θα παίρνονταν όλες οι κρίσιμες αποφάσεις; Η συμμετοχή στην ΟΝΕ αντιπροσώπευε το όχημα για την ισότιμη συμμετοχή μας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης και για αυξημένη αποτελεσματικότητα στην επιδίωξη των εθνικών πολιτικών μας.

Η Ελλάδα χάρη σε μια συνεπή πολιτική σταθεροποίησης, η οποία μείωσε τα ελλείμματα, τον πληθωρισμό, την ανεργία και ενίσχυσε την ανάπτυξη, πέτυχε τον στόχο της.

Τα οφέλη και οι προκλήσεις μέσα στην ΟΝΕ

Η είσοδος στην ΟΝΕ έφερε μια σειρά από οφέλη. Η νομισματική πολιτική της ΟΝΕ στοχεύει στη σταθερότητα των τιμών και διαφυλάσσει τη μακροχρόνια αγοραστική αξία του χρήματος. Οι οικονομίες της Ευρωζώνης, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, μπήκαν με τον τρόπο αυτό σε μια σταθερή περίοδο χαμηλού πληθωρισμού. Ρυθμοί πληθωρισμού ύψους άνω του 10% που ήταν οι συνήθειες στη χώρα αποτελούν μια κακή ανάμνηση.

Με το ευρώ μειώθηκε η αβεβαιότητα από τις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Διευκολύνθηκαν οι διασυνοριακές συναλλαγές. Το ενιαίο νόμισμα συμβάλλει στην αύξηση της διαφάνειας των τιμών και ως εκ τούτου ενισχύει τον ανταγωνισμό στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής.

Όλα τα μέλη της ΟΝΕ αξιοποίησαν τη συμμετοχή τους. Η Ελλάδα έζησε μια πολυετή περίοδο χωρίς νομισματικές διαταραχές. Τα επιτόκια χορηγήσεων μειώθηκαν δραστικά, από το επίπεδο του 23% το 1995 στο 7% το τέλος του 2003. Τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων έπεσαν από επίπεδα άνω του 14% σε επίπεδα κοντά στο 5%, κάνοντας το «όνειρο» της απόκτησης στέγης προσιτό στο μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων. Με τη μείωση των επιτοκίων εξοικονομήσαμε σημαντικά ποσά που διαθέσαμε για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους. Η χώρα απέκτησε έτσι πολύ περισσότερες δυνατότητες να χρηματοδοτήσει την παιδεία, την υγεία, το κοινωνικό κράτος και τις αναπτυξιακές δομές. Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης την τετραετία 2000-2003 ήταν 4,2% ενώ στην Ε.Ε.-15 μόλις 1,8%. Η ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου εξασφάλισε φτηνότερο πετρέλαιο. Η Ελλάδα άρχισε να έχει ένα γρήγορο ευρωπαϊκό βηματισμό.

Ο οικονομικός κύκλος και η τροχιά του πληθωρισμού δεν είναι πανομοιότυποι από χώρα σε χώρα. Υπάρχουν ιδιαίτερες διαταράξεις στις επιμέρους χώρες, τις οποίες δεν μπορεί να αντιμετωπίσει η κοινή νομισματική πολιτική. Στο παρελθόν, για παράδειγμα, ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης στην Ελλάδα ήταν υψηλοί - και υψηλότεροι των αντίστοιχων στην Ε.Ε., η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ακολουθούσε επεκτατική νομισματική πολιτική που προωθούσε την ανάπτυξη στις οικονομίες του Βορρά. Αποτέλεσμα ήταν να εντείνονται οι πληθωριστικές πιέσεις στην Ελλάδα. Η υπερβολική αύξηση των τιμών των ακινήτων και των μετοχών τόσο στην Ελλάδα όσο και αλλού ήταν προϊόν αυτής της εξέλιξης.

Υπό το καθεστώς του ευρώ οι μηχανισμοί έγκαιρης προειδοποίησης επερχόμενων οικονομικών διαταραχών λειτουργούν, αλλά δεν γίνονται εύκολα αντιληπτοί από την κοινή γνώμη. Μια πτώση της αξίας της δραχμής λόγω ανισορροπιών της ελληνικής οικονομίας αποτελούσε άλλοτε ένα σοβαρό σήμα κινδύνου για την αγορά. Αποτέλεσμα ήταν οι οικονομικές αρχές να λαμβάνουν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα, π.χ. να αποφασίζουν την άμεση αύξηση των εγχωρίων επιτοκίων. Σήμερα οι ανισορροπίες δεν έχουν άμεσες αρνητικές επιπτώσεις. Οι κυβερνήσεις, αν και τις διαπιστώνουν, μπορούν να μην αντιδράσουν φοβούμενες τις πολιτικές επιπτώσεις. Έχουν τη δυνατότητα να περιμένουν. Κατά συνέπεια το πρόβλημα παραμένει και μεγεθύνεται έως ότου παρουσιαστούν δύσκολα ανατρέψιμες εξελίξεις, όπως αποδεικνύει η σημερινή κρίση.

Η ανολοκλήρωτη ONE

Η θεσμοθέτηση του ευρώ επιτεύχθηκε χάρη σ' ένα πολιτικό συμβιβασμό μεταξύ των χωρών που θεωρούσαν το ενιαίο νόμισμα απαραίτητο βήμα για την καλύτερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, και της Γερμανίας που ήθελε το κοινό νόμισμα μόνο υπό συνθήκες εξασφάλισής της απέναντι στις οικονομικές ανισορροπίες άλλων χωρών. Ο συμβιβασμός αυτός χαρακτηρίζει τη λειτουργία της ONE. Ενώ για τη νομισματική ένωση υπάρχουν σαφείς υποχρεωτικοί κανόνες, για την οικονομική πολιτική επικρατεί ασάφεια και κυρίως έλλειψη επαρκούς συντονισμού. Το περιεχόμενό της προσδιορίζεται με τη βοήθεια της διακυβερνητικής συνεργασίας, δηλαδή μετά από διαπραγματεύσεις και την

συμφωνία όλων. Ενιαία υποχρεωτική για όλους οικονομική πολιτική δεν προέκυψε μέχρι σήμερα.

Με την πάροδο του χρόνου φάνηκε το αρνητικό αποτέλεσμα. Ενώ για αρκετά χρόνια ενισχύθηκε η οικονομική σύγκλιση των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, σταδιακά άρχισαν να δημιουργούνται ανισορροπίες μεταξύ του Βορρά και του Νότου. Στο Νότο ο πληθωρισμός ήταν πιο υψηλός και τα δημοσιονομικά ελλείμματα ξεπέρασαν κατά πολύ τα όρια που είχαν καθοριστεί. Οι χώρες του Νότου, και ιδίως η Ελλάδα, που ήταν λιγότερο ανταγωνιστικές οδηγήθηκαν στη διόγκωση των ελλειμμάτων του εμπορικού ισοζυγίου και σε αυξημένο δανεισμό. Παρ' όλα αυτά οι κυβερνήσεις τους δεν αντέδρασαν. Λόγω της σταθερότητας του ευρώ δεν υπήρχαν αντιδράσεις στην κοινή γνώμη και ανησυχία στις αγορές.

Τα παραπάνω αντανακλούν την πραγματικότητα της ΟΝΕ. Αποτελεί μια νομισματική ένωση και πολύ λιγότερο μια οικονομική ένωση. Σε μια οικονομική ένωση με ισχυρό ομοσπονδιακό χαρακτήρα, όπως π.χ. στις ΗΠΑ, υπάρχει υποχρέωση αλληλεγγύης μεταξύ των μελών. Οι μεγάλες ανισορροπίες μεταξύ περιοχών αντιμετωπίζονται κυρίως με δημοσιονομικές μεταβιβάσεις. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης είναι μια μορφή μεταφοράς πόρων, αλλά πολύ περιορισμένη.

Η ελληνική κρίση ανέδειξε και άλλες ανεπάρκειες στο οικοδόμημα της ΟΝΕ. Η λειτουργία της ΟΝΕ στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι ο έλεγχος των στοιχείων των κρατών μελών από την Eurostat θα

είναι επαρκής και θα εξασφαλίζει μια αντικειμενική εικόνα της οικονομικής κατάστασης των κρατών μελών. Ο έλεγχος αποδείχθηκε ανεπαρκής. Προέκυψε επίσης ότι η λειτουργία των αρμοδίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επηρεάζεται από πολιτικές προτιμήσεις. Κατά την δήθεν απογραφή του ελληνικού ελλείμματος του 2004 έγιναν αποδεκτοί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ειδικοί για την περίπτωση κανόνες που υποβοήθησαν το στόχο της νεοδημοκρατικής κυβέρνησης να παρουσιάσει τα στοιχεία της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ ως αναληθή. Ως προς τα ελληνικά ελλείμματα των ετών 2008 και 2009 οι κοινοτικές υπηρεσίες δεν έδωσαν σημασία σε υπαρκτές αρνητικές εξελίξεις, που θα έπρεπε να είχαν επισημανθεί.

Η ελληνική κρίση έδειξε ότι η σημερινή κατάσταση με διαφορετικά επιτόκια κατά χώρα ευνοεί την κερδοσκοπία εις βάρος της πιο αδύνατης χώρας. Διευρύνει ανισότητες στη νομισματική ζώνη. Η νομισματική πολιτική που είναι κοινή πολιτική πρέπει να λαμβάνει όμως υπ' όψη της τα συμφέροντα όλων των μελών. Το ευρώ δεν είναι μόνο το νόμισμα των χωρών του Βορρά. Χρειάζεται να λειτουργούν και μηχανισμοί αλληλεγγύης ή έστω μηχανισμοί διαχείρισης κρίσεων ώστε να μην πληρώνουν μόνο ορισμένοι τις αδυναμίες του συστήματος. Το πρόβλημα είναι και ότι η λειτουργία του όλου συστήματος βασίζεται στην παραγωγικότητα, στην ανταγωνιστικότητα, στις επενδύσεις, στο επίπεδο γνώσης, σε στοιχεία στα οποία ορισμένα κράτη υπερτερούν και άλλα υστερούν. Χρειάζονται εξισορροπητικοί μηχανισμοί και για την καταπολέμηση της υστέρησης.

Το 2008 το 27% των παγκόσμιων νομισματικών αποθεμάτων είχαν επενδυθεί σε ευρώ, μια εξέλιξη που ενίσχυσε το κύρος και τη διαπραγματευτική δύναμη όλων των μελών της ΟΝΕ. Προκάλεσε όμως ενόχληση και ανησυχία στους χρηματοπιστωτικούς κύκλους των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας. Διαπίστωσαν ότι ο νέος ανταγωνιστής του δολαρίου και της λίρας έθετε σε κίνδυνο την πρωτοκαθεδρία τους. Το ευρώ αποτέλεσε αντικείμενο κριτικής και υπονόμησης. Στα χρηματιστήρια υπήρξε οργανωμένη κερδοσκοπία σε βάρος του. Η ευρωπαϊκή απάντηση ήταν ασθενής. Έλειπε ένα ενιαίο κέντρο χειρισμού της κρίσης.

Η αναστροφή της θετικής πορείας

Στο περιβάλλον της Ευρωζώνης η οικονομική σταθερότητα μιας χώρας εξαρτάται από την ικανότητα της οικονομίας της να αντιδρά αυτόματα και με μικρό κόστος σε αρνητικές διαταράξεις. Στηρίζεται στη θέληση της κυβέρνησής της να προχωρεί στις αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που αυξάνουν τις εξισορροπητικές δυνατότητες της οικονομίας. Όπως είναι επιβεβλημένη και η συνεχής τήρηση των προϋποθέσεων λειτουργίας της ΟΝΕ, το έλλειμμα να μην υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος να συγκλίνει προς το 60% του ΑΕΠ.

Οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας, στηριγμένες στο χρόνο που τους έδωσε η προσπάθεια των προηγούμενων ετών, στηριγμένες δηλαδή στις πλάτες της σκληρής δουλειάς των προηγούμενων κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, φρόντισαν όχι μόνο να μην κάνουν τίποτα, αλλά και να καταστρέψουν ό,τι βρήκαν. Η απόλυτη αసుδοσία στη διαχείριση των κρατικών πόρων, οι

πολιτικές ανοησίες όπως η απογραφή, και η πρόσληψη χιλιάδων «πελατών» οδήγησαν σε ένα πρωτόγνωρο για την εποχή της ONE δημοσιονομικό εκτροχιασμό. Οι κρατικές δαπάνες εκτοξεύτηκαν σε πρωτοφανή ύψη. Το δημόσιο χρέος ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Είναι τώρα αναλογικά το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η αναμόρφωση της ONE

Η κρίση έδειξε, ότι η λειτουργία της ONE με βάση τους συμφωνημένους κανόνες δεν είναι αρκετή να περιορίσει κινδύνους και να αποτρέψει αρνητικές επιπτώσεις στο ευρώ και στις οικονομίες των χωρών μελών. Μια κοινή και συντονισμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων αποδείχθηκε αναγκαία. Για την Ελλάδα ανακοινώθηκε ένα σχέδιο βοήθειας στις 28.3.2010 ύψους 110 δις ευρώ. Το τελευταίο Συμβούλιο Κορυφής την Παρασκευή 7 Μαΐου 2009 εξέφρασε τη θέληση των μελών της Ένωσης να στηρίξουν το ευρώ και να αποφύγουν την οποιαδήποτε αρνητική εξέλιξη της κρίσης για τις χώρες της ONE. Οι Υπουργοί Οικονομικών αποφάσισαν σε εφαρμογή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τη δημιουργία ενός μηχανισμού αντιμετώπισης κρίσεων με τη συμπαράσταση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, με κεφάλαια ύψους 720 δις ευρώ περίπου. Στις 21-22 Μαΐου συζητήθηκαν στις Βρυξέλλες προτάσεις της Γερμανίας και άλλων χωρών για την ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης. Η εξέταση των σχεδίων προϋπολογισμών από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προτού ψηφισθούν από τα κοινοβούλια των κρατών μελών είναι ένα από τα υπό εξέταση μέτρα.

Χρειάζονται όμως πολλά βήματα ακόμη. Δεν αρκεί η κινητοποίηση κατά περίπτωση. Χρειάζεται η διαμόρφωση μιας συνολικής στρατηγικής και η συντεταγμένη εφαρμογή της. Οι προσπάθειες όλων των χωρών είτε σε εθνικό επίπεδο είτε σε υπερεθνικό επίπεδο δεν πρόκειται να αποδώσουν αποτελέσματα, αν ο τρόπος λειτουργίας της ONE βασίζεται μόνο στις μακρόσυρτες και πολύπλοκες συνεννοήσεις της διακυβερνητικής συνεργασίας. Χρειάζεται ένα ενιαίο κέντρο οικονομικής πολιτικής. Χωρίς πρόοδο προς την οικονομική και πολιτική ενοποίηση, η ONE δεν θα διαθέτει ιδέες και μέσα για να αντιμετωπίζει τις παγκόσμιες εξελίξεις, να έχει λόγο στο διεθνή διάλογο και να παίζει ρόλο στη διαμόρφωση της επιθυμητής τάξης πραγμάτων.

Το ελληνικό πρόβλημα

Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα για την ελληνική οικονομία αποτελεί ένα ισχυρό μέσο πίεσης για την προσαρμογή της χώρας. Θα συμβάλει ώστε να αντιμετωπιστούν χρόνια προβλήματα που αποτελούσαν αιτίες αστάθειας. Παράδειγμα το ασφαλιστικό. Υπάρχουν επίσης και άλλα στοιχεία, που συνηγορούν για τη δυνατότητα υπέρβασης της κρίσης. Ενδεικτικά αναφέρω την αποδοχή της ανάγκης για τη σταθεροποίηση από την ελληνική κοινωνία, μια άνετη κυβερνητική πλειοψηφία στο κοινοβούλιο και τη σημαντική προσπάθεια αύξησης των κρατικών εσόδων και μείωσης του ελλείμματος.

Υπάρχουν όμως και δεδομένα που δεν επιτρέπουν αυτή τη στιγμή να προδικαστεί με βεβαιότητα η εξέλιξη. Η σταθερότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η ανάκαμψη των ευρωπαϊκών οικονομιών

θα επηρεάσουν ευνοϊκά την Ελλάδα. Αν όμως υπάρξει ύφεση ή μια νέα κρίση ιδίως στις άλλες χώρες του Νότου το κλίμα θα χειροτερεύσει και για τη χώρα μας. Η πτώση των επιτοκίων, που είναι αναγκαία για να προσφύγουμε στη διεθνή αγορά ομολόγων θα καθυστερήσει. Η ύφεση θα παραταθεί. Η ανεργία θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο.

Καθοριστικό ρόλο θα παίξουν και οι επιδόσεις μας κατά την εφαρμογή του σταθεροποιητικού προγράμματος. Αν οι στόχοι δεν πραγματοποιούνται και οι αποκλίσεις είναι μεγάλες θα αυξάνεται η αμφιβολία των εταίρων μας στην ΟΝΕ όσο και στις αγορές για την έκβαση του εγχειρήματος διάσωσης. Τα επιτόκια δανεισμού θα μείνουν υψηλά, οι δυνατότητές μας να εξασφαλίσουμε χρηματοδοτήσεις περιορισμένες. Χρειαζόμαστε όμως μια σχέση εμπιστοσύνης με τις αγορές και τους εταίρους μας, ώστε να μη σταματήσει η χορήγηση των ποσών που συμφωνήθηκαν αλλά και να είναι εύκολος ο εξωτερικός δανεισμός έως ότου ομαλοποιηθεί η κατάσταση. Άρα μπορούμε να κερδίσουμε το παιχνίδι της αξιοπιστίας πολύ πιο γρήγορα από τον χρονικό ορίζοντα της εξόδου από την κρίση και αυτό θα είναι καθοριστικό για τις εξελίξεις.

Η άποψη, ότι σε περίπτωση μεγάλων δυσκολιών η Ελλάδα μπορεί να αποχωρήσει από την ΟΝΕ και να υποτιμήσει τη δραχμή ώστε να αποκτήσει περιθώρια ελιγμών, είναι εσφαλμένη. Δεν ισχύει για μια χώρα, στην οποία η παραγωγική βάση είναι εξαιρετικά περιορισμένη και η ανταγωνιστικότητά της θα παραμείνει χαμηλή λόγω της ποιότητας και της τεχνολογίας που προσφέρει. Η έξοδος από την ΟΝΕ θα συνοδευτεί από πολλά χρόνια δυστυχίας. Οι

γνώμες που υποστηρίζονται από πολλούς οικονομολόγους στο εξωτερικό συνοψίζονται στο συμπέρασμα, ότι το υπερβολικό δημόσιο χρέος, που έχει συσσωρευθεί και θα συνεχίσει να αυξάνει τα επόμενα χρόνια θα αποτελέσει ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο για την επάνοδο στην ομαλότητα. Έχουμε όμως και σε άλλες εποχές πετύχει να ξεπεράσουμε κρίσιμες καταστάσεις. Η ένταξη στην ΟΝΕ αποτελεί ένα παράδειγμα.

Η μόνη ενδεδειγμένη τακτική σήμερα είναι η συνεχής περικοπή των κρατικών δαπανών, η εφαρμογή του σταθεροποιητικού προγράμματος, τροποποίηση του όταν αυτό γίνει δυνατό, ώστε να καταστεί κοινωνικά πιο δίκαιο και η επικέντρωση σε αναπτυξιακές δραστηριότητες. Η επάνοδος σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης είναι μια εξίσου σημαντική προϋπόθεση επιτυχίας όπως και η μείωση των δαπανών. Η έξοδος από την κρίση εξαρτάται λοιπόν κατά κύριο λόγο από τη δικιά μας δουλειά. Δεν πρόκειται να προκύψει χωρίς επίπονη και συνεχή προσπάθεια. Είμαι βέβαιος ότι μπορούμε.

Ελλάδα και ΟΝΕ – Δέκα χρόνια συνύπαρξης

Θέματα
Πολιτικής
Εισοδήματος

Κυρίες και κύριοι,

Παγκόσμια οικονομία = εσωτερική
οικονομία - στενότερη συμμετοχή

Στις 19 Ιουνίου συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) -τη ζώνη του ευρώ- και οκτώμισι χρόνια από την εισαγωγή του ευρώ σε φυσική μορφή. Η ΟΝΕ είναι μία από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές νομισματικές ζώνες στην ιστορία. Το ευρώ είναι το νόμισμα 16 ευρωπαϊκών χωρών με πληθυσμό 326 εκατομμυρίων. Αποτελεί το δεύτερο σε σημασία αποθεματικό νόμισμα διεθνώς. Είναι σταθμός στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια πορεία προς ένα νέο, ανταγωνιστικό και συνεκτικό πόλο σταθερότητας και παγκόσμιας ισχύος, όπου ήδη η ευημερία η κοινωνική ασφάλεια και η απασχόληση συναντώνται σε υψηλότερο βαθμό από πολλές άλλες περιοχές του κόσμου.

ΟΧΙ

Η στρατηγική επιλογή ένταξης στην ΟΝΕ & η πορεία προς την επιτυχία

Σήμερα πολλοί αντιλαμβάνονται την επιλογή να επιδιώξει η χώρα την είσοδό της στη ΟΝΕ ως αυτονόητη πολιτική επιλογή και την κατάληξη της προσπάθειας που άρχισε από τα μέσα της δεκαετίας του 90' ως αναπόφευκτη. Όμως, η εικόνα στο ξεκίνημα ήταν πολύ διαφορετική. Στις αρχές της δεκαετίας του 90' τα οφέλη από την ένταξη δεν ήταν κατανοητά από όλους, ενώ το κόστος της επίτευξης των κριτηρίων εισόδου θεωρείτο ως κοινωνικά μη αποδεκτό. Η επιτυχία δε του εγχειρήματος θεωρούνταν από Έλληνες και ξένους εξαιρετικά αμφίβολη. Η Ελλάδα στις αρχές της

προηγούμενης δεκαετίας ήταν σε τροχιά αποσταθεροποίησης και απόκλισης από την ΕΕ. Λίγοι μπορούσαν να υποθέσουν ότι στο τέλος της δεκαετίας το «μαύρο πρόβατο της Ε.Ε.» θα γίνονταν μέλος της ΟΝΕ.

Πεποίθησή μου τότε ήταν ότι η χώρα έπρεπε -με οποιοδήποτε κόστος- να συνταχθεί με τον πυρήνα των χωρών που θα συγκροτούσαν τελικά την ΟΝΕ. Η αναγκαιότητα ήταν πολιτική και οικονομική. Η ΟΝΕ θα διασφάλιζε συνθήκες πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης, σε σχέση με ένα παρελθόν συνεχών κρίσεων, μόνιμης αστάθειας και αβεβαιότητας. Η πορεία προς την ΟΝΕ ήταν το μέσο για να αντιμετωπίσει η χώρα την πρόκληση της παγκοσμιοποίησης, να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της με συμμετοχή στην ευρωπαϊκή πρόοδο της γνώσης και της τεχνολογίας. Να επιτύχει ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της και να αυξάνει συνεχώς το βιοτικό της επίπεδο. Από πολιτική άποψη, η απόφαση ήταν μια στρατηγική επιλογή για το ποια θα ήταν η θέση της χώρας στον υπό διαμόρφωση πολιτικό χάρτη της Ε.Ε.: μια θέση στο περιθώριο των διεθνών εξελίξεων ή μια θέση στον «σκληρό πυρήνα», όπου θα παίρνονταν όλες οι κρίσιμες αποφάσεις; Η υπό σχεδιασμό ΟΝΕ επρόκειτο να αποτελέσει τον κεντρικό πυρήνα λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Η συμμετοχή στην ΟΝΕ αντιπροσώπευε το όχημα για την ισότιμη συμμετοχή μας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η απόφαση αυτή, όμως, δεν ήταν εύκολη. Η ίδια η επιτυχία του εγχειρήματος της δημιουργίας της ΟΝΕ ήταν υπό αμφισβήτηση. Οι σκεπτικιστές, που προέρχονταν κυρίως από τον Αγγλοσαξονικό χώρο, αμφέβαλλαν για το αν το υπό δημιουργία οικοδόμημα θα

άντεχε τους κλυδωνισμούς. Ο σκεπτικισμός, ο οποίος υπάρχει ακόμα, πηγάζει από τη θεωρία για τις «Βέλτιστες Νομισματικές Περιοχές». Η υπό διαμόρφωση ζώνη του ευρώ ακόμα και σήμερα χαρακτηρίζεται από σημαντικά στοιχεία δυσκαμψίας στις αγορές εργασίας και προϊόντων και από εθνικές οικονομίες που η καθεμιά τους έχει τα δικά της θεσμικά και οικονομικά χαρακτηριστικά. Εξαιτίας των συνθηκών αυτών, η συχνότητα εμφάνισης ασύμμετρων διαταραχών είναι υψηλή και οι επιδράσεις τους έντονες. Υπάρχουν αποκλίσεις στους ρυθμούς ανάπτυξης μεταξύ των χωρών-μελών καθώς και στο βαθμό δημοσιονομικής πειθαρχίας. Επιπλέον, υπάρχει έλλειψη μηχανισμού δημοσιονομικών μεταβιβάσεων μεταξύ των χωρών μελών ώστε να αμβλυνθούν οι διαφορές στην οικονομική ανάπτυξη.

Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας δεν ενίσχυε την αισιοδοξία για την κατάληξη των ελληνικών προσπαθειών ένταξης στην Ευρωζώνη. Έπειτα από τα λάθη και τις καταστροφικές επιλογές της τριετίας 1990-1993 η Ελλάδα ήταν αποδυναμωμένη οικονομικά και πολιτικά. Οι εξαγγελίες για ένταξη στο κοινό νόμισμα δεν αντιμετωπιζόνταν απλώς με σκεπτικισμό από τους εταίρους μας, αλλά με ευθεία αμφισβήτηση. Το δημόσιο χρέος είχε ξεφύγει από τον έλεγχο, τα ελλείμματα έπειτα από αλλεπάλληλες αποτυχίες συγκράτησής τους έμοιαζαν να μη μπορούν να περιοριστούν, ο πληθωρισμός κάλπαζε σε επίπεδα πάνω από το 10%, οι πραγματικοί μισθοί και συντάξεις συρρικνώνονταν κάθε χρόνο, η ανεργία αυξάνονταν, δεν δημιουργούνταν έργα υποδομής, η ανάπτυξη ήταν μηδενική. Όλες οι εκτιμήσεις συνέκλιναν στη διαπίστωση πως η Ελλάδα δεν θα γινόταν ποτέ μέλος της ΟΝΕ, ενώ ακούγονταν φωνές ακόμα και για την έξωση της Ελλάδος από

την Ε.Ε. Όποιοι παραλληλισμοί με τη σημερινή κατάσταση δεν είναι άδικοι ούτε τυχαίοι.

Ταυτόχρονα, στο εσωτερικό, έπρεπε να καταπολεμηθούν νοοτροπίες, δισταγμοί, αμφιβολίες και αντιδράσεις, πολλές φορές ιδιαίτερα έντονες, που προκαλούνται όταν θίγονται κατεστημένα συμφέροντα. Ο δημόσιος τομέας χαρακτηρίζονταν από τις πελατειακές σχέσεις, την αναξιοκρατία και ήταν αναποτελεσματικός, αντιπαραγωγικός και στην πραγματικότητα το μεγαλύτερο εμπόδιο στην προσπάθεια της χώρας για πρόοδο. Η Ελλάδα έπρεπε να πραγματοποιήσει ένα μεγάλο άλμα και μάλιστα κάτω από πιεστικά χρονικά περιθώρια για να αποτελέσει τμήμα της υπό διαμόρφωση ΟΝΕ

Ο στόχος δεν ήταν απλώς να επιτύχουμε τη στείρα επίτευξη των κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ αλλά και να κινητοποιήσουμε τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας, να εξασφαλίσουμε ένα σταθερό οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον με ευρύτερο κλίμα εμπιστοσύνης στην κοινωνία στις επιχειρήσεις, Να ενισχύσουμε έτσι τις επενδύσεις, την παραγωγικότητα και τη σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Τα αποτελέσματα της πολιτικής μας ήταν θεαματικά. Ο πληθωρισμός τιθασεύτηκε. Τα φορολογικά έσοδα αυξήθηκαν θεαματικά. Υλοποιήθηκε μια μεγάλη δημοσιονομική εξυγίανση και, μάλιστα, χωρίς να υπονομευτεί η αναπτυξιακή προοπτική της χώρας. Η Ελλάδα είχε επί σειρά ετών έναν από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ε.Ε.. Η ανεργία βρέθηκε σε σταθερά πτωτική πορεία, τα πραγματικά εισοδήματα εργαζομένων και

συνταξιούχων αυξήθηκαν, τα επιτόκια έπεσαν, οι επενδύσεις αυξήθηκαν. Συγχρόνως, κάναμε τολμηρά βήματα για την ενίσχυση της αξιοκρατίας και της διαφάνειας στο δημόσιο τομέα. Δημιουργήσαμε σειρά Ανεξάρτητων Αρχών, ενισχύσαμε το ΑΣΕΠ ώστε να αποκτήσει ουσιαστικό νόημα η αξιοκρατία στις προσλήψεις και δεν αρκεστήκαμε στην τυπική λειτουργία του, ώστε να λειτουργεί ως πέπλο κάλυψης πελατειακών προσλήψεων. Πρωτοβουλίες όπως ο Καποδίστριας τα ΚΕΠ, και η Βοήθεια στο Σπίτι άλλαξαν το πρόσωπο της Δημόσιας Διοίκησης αυξάνοντας τους διαθέσιμους πόρους και τις υπηρεσίες προς τον πολίτη. Όλα αυτά αντιμετωπίζοντας με αποφασιστικότητα αντιδράσεις και συγκρουόμενοι συνεχώς με εδραιωμένες αντιλήψεις και συμφέροντα.

Ο στόχος επετεύχθη. Η Ελλάδα έγινε μέλος της ΟΝΕ χάρη στην προσπάθειά της. Κανείς δεν της χαρίστηκε. Η επιτυχία δεν ήρθε ούτε εύκολα ούτε χάρη στον αυτόματο πιλότο. Χρειάστηκαν τολμηρές αποφάσεις, ρήξεις και μεγάλη προσπάθεια από όλους. Το 2004, η νέα τότε κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, υπακούοντας στη λογική της αντιπαλότητας, που διαπνέει το κομματικό σύστημα αμφισβήτησε αυτή την επιτυχία. Χρησιμοποίησε το τέχνασμα της μεταφοράς μελλοντικών δαπανών στο παρελθόν για να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό της, ότι δήθεν η Ελλάδα δεν είχε επιτύχει το επιβεβλημένο όριο του ελλείμματος. Το αποτέλεσμα ήταν η σύγχυση στο ευρωπαϊκό επίπεδο και όταν επήλθε ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός τη διετία 2007-2009 η καταρράκωση της αξιοπιστίας της χώρας.

Τα οφέλη και οι προκλήσεις μέσα στην ONE

Η είσοδος στην ONE έφερε μια σειρά από οφέλη. Η Τράπεζα της Ελλάδος έγινε μέλος Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ). Αυτό σημαίνει ότι η ελληνική νομισματική πολιτική είναι πλέον αποκλειστική ευθύνη του ΕΚΣΤ. Δεν υπόκειται στις πολιτικές σκοπιμότητες του εκλογικού κύκλου, οι οποίες υπαγορεύουν προεκλογικά μια επεκτατική πολιτική ασχέτως της κατάστασης της οικονομίας. Η νομισματική πολιτική στοχεύει τη σταθερότητα των τιμών και διαφυλάσσει τη μακροχρόνια αγοραστική αξία του χρήματος, ελεύθερη από κυβερνητικές παρεμβάσεις. Οι οικονομίες της Ευρωζώνης, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, μπήκαν με τον τρόπο αυτό σε μια σταθερή περίοδο χαμηλού πληθωρισμού, ο οποίος ενσωματώθηκε και στις προσδοκίες των ιδιωτών. Ρυθμοί πληθωρισμού ύψους άνω του 10% που ήταν οι συνήθειες στη χώρα αποτελούν μια κακή ανάμνηση.

= Δευαράβ-
χέει αιώσε
υποσάου.
στοιχείο οικό
την νομ.
ωραία-αυ
Ευρωζώνη
ώσου είναι
ωρεόου...

Στην δημοσιονομική πολιτική επιβλήθηκαν επίσης νέοι κανόνες, ώστε το έλλειμμα του Δημοσίου να μην ξεπερνά το 3% του ΑΕΠ. Υπάρχει έλεγχος, για να επιτευχθεί αυξημένη δημοσιονομική πειθαρχία σε σχέση με την εποχή πριν τη δημιουργία της Ευρωζώνης.

Με το ευρώ μειώθηκε η αβεβαιότητα από τις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Είναι μικρές. Διευκολύνθηκαν οι διασυνοριακές συναλλαγές. Το ενιαίο νόμισμα συμβάλλει στην αύξηση της διαφάνειας των τιμών και, ως εκ τούτου, ενισχύει τον

ανταγωνισμό στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής.

Όλα τα μέλη της ΟΝΕ αξιοποίησαν τη συμμετοχή τους. Η Ελλάδα έζησε μια πολυετή περίοδο χωρίς νομισματικές αναταραχές. Τα επιτόκια χορηγήσεων μειώθηκαν δραστικά, από το επίπεδο του 23% το 1995 στο 7% το τέλος του 2003. Τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων έπεσαν από επίπεδα άνω του 14% σε επίπεδα κοντά στο 5% κάνοντας το «όνειρο» της απόκτησης στέγης προσιτό στο μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων. Με τη μείωση των επιτοκίων εξοικονομήσαμε ποσά που διαθέταμε για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους. Η χώρα πλήρωνε στα τέλη του 2003, λιγότερο από το ¼ των φορολογικών εσόδων για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους ενώ άλλοτε κατέβαλε το ⅓. Απέκτησε έτσι πολύ περισσότερες δυνατότητες να χρηματοδοτήσει την παιδεία, την υγεία, το κοινωνικό κράτος και τις αναπτυξιακές δομές. Ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων ήταν από το 2000 έως το 2003 8,5 % ενώ στην Ε.Ε.-15 μόλις 0,95 %. Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης την τετραετία 2000-2003 ήταν 4,2% ενώ στην Ε.Ε.-15 μόλις 1,8%. Η ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου εξασφάλισε φτηνότερο πετρέλαιο. Το 2008 το 27% των παγκόσμιων νομισματικών αποθεμάτων είχαν επενδυθεί σε ευρώ, μια εξέλιξη που ενίσχυσε το κύρος και τη διαπραγματευτική δύναμη όλων των μελών της ΟΝΕ.

Η ένταξη στην ΟΝΕ συμπύκνωσε με εντυπωσιακό τρόπο την απάντηση στην αγωνία της ελληνικής κοινωνίας για ένα πιο σταθερό μέλλον, για έναν τρόπο να ξεφύγουμε από την υστέρηση. Η Ελλάδα άρχισε να έχει ένα γρήγορο ευρωπαϊκό βηματισμό.

Μπορούσε να προχωρήσει μια συνολικότερη αλλαγή σε όλους τους τομείς της πολιτικής, αρκεί να μην παρασυρόταν πάλι στη δίνη μιας αλόγιστης πελατειακής πολιτικής.

Η είσοδος στην ΟΝΕ αποτελούσε έναν αποδεκτό και ορατό στόχο για όλες τις πολιτικές δυνάμεις και τις κοινωνικές ομάδες, με ελάχιστες φυσικά εξαιρέσεις. Η επίτευξη αυτού του στόχου, ιδίως έπειτα από τη μεγάλη προσπάθεια που απαιτήθηκε, δημιούργησε την αίσθηση ότι πετύχαμε αυτό που έπρεπε και δεν χρειάζεται η συνέχιση των κόπων μας. Πραγματικότητα όμως είναι ότι η οικονομική σταθερότητα δεν είναι σε κάθε περίπτωση εξασφαλισμένη. Επηρεάζεται από τις επιλογές μας Προϋποθέτει διαρκή επαγρύπνηση για τη διαφύλαξη και διατήρησή της. Στο περιβάλλον της Ευρωζώνης, η οικονομική σταθερότητα μιας χώρας εξαρτάται από την ικανότητα της οικονομίας της να αντιδρά αυτόματα και με μικρό κόστος σε αρνητικές διαταράξεις. Γι' αυτό είναι αναγκαίες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που αυξάνουν τις εξισορροπητικές δυνατότητες της οικονομίας.

Μετά την ένταξη στην ζώνη του ευρώ υπήρξε για μεγάλο διάστημα μια άγνωστη μέχρι τότε ηρεμία στην οικονομική μας πορεία. Στο παρελθόν η οποιαδήποτε αρνητική εξέλιξη ακόμη και στη Νοτιοανατολική Ασία ή στη Ρωσία επηρέαζε άμεσα τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής. Μέσα άμυνας μας ήταν η άνοδος των επιτοκίων και ο περιορισμός των κινήσεων κεφαλαίου ή οι ελεγχόμενες προσαρμογές της ισοτιμίας του νομίσματος. Αποδεχόμαστε τις αρνητικές επιδράσεις αυτών των μέτρων στην ανάπτυξη ως αναπόφευκτες. Τέτοια μέτρα μετά την ένταξη στην

ΟΝΕ δεν ήταν πια αναγκαία. Αποκτήσαμε μεγαλύτερη ελευθερία χειρισμών.

Η απώλεια της δυνατότητας ενός κράτους να ασκεί τη νομισματική πολιτική δεν σημαίνει ότι υπάρχει στην ευρωζώνη μια βέλτιστη πολιτική για κάθε χώρα-μέλος. Ο οικονομικός κύκλος και η τροχιά του πληθωρισμού δεν είναι πανομοιότυποι από χώρα σε χώρα. Υπάρχουν ιδιαίτερες διαταράξεις στις επιμέρους χώρες, τις οποίες δεν μπορεί να αντιμετωπίσει η κοινή νομισματική πολιτική. Στο παρελθόν για παράδειγμα ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης στην Ελλάδα ήταν υψηλοί -και υψηλότεροι των αντίστοιχων στην Ε.Ε.- η ΕΚΤ ακολουθούσε επεκτατική νομισματική πολιτική για να προωθήσει την ανάπτυξη στις οικονομίες του Βορρά με αποτέλεσμα να εντείνονται οι πληθωριστικές πιέσεις στην Ελλάδα. Συνέπεια αυτής της πολιτικής ήταν επίσης να δανείζονται επιχειρήσεις και οικογένειες χάρη στα χαμηλότερα επιτόκια πολλές φορές πέρα από τις δυνατότητές τους. Η υπερβολική αύξηση των τιμών των ακινήτων και των μετοχών ήταν προϊόν αυτής της εξέλιξης.

Η απώλεια της δυνατότητας άσκησης συναλλαγματικής πολιτικής σημαίνει ότι η Τράπεζα της Ελλάδος δεν έχει πλέον τη δυνατότητα παρέμβασης στην αγορά συναλλάγματος και επίδρασης στη διαμόρφωση της ισοτιμίας του εγχώριου νομίσματος. Όταν υπήρχε η δραχμή η Τράπεζα της Ελλάδος μπορούσε να υποτιμήσει το νόμισμα και να μειώσει έτσι, τουλάχιστον προσωρινά, τις τιμές των ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό και να αυξήσει τις τιμές των ξένων προϊόντων στην Ελλάδα. Ήταν ο τρόπος να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και να μειωθεί το

έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου. Σήμερα δεν υπάρχει αυτή τη δυνατότητα.

Υπό το καθεστώς του ευρώ λείπουν επίσης οι μηχανισμοί προειδοποίησης της πολιτικής ηγεσίας αλλά και της κοινής γνώμης για τις επερχόμενες οικονομικές ανισορροπίες. Μια πτώση της αξίας της δραχμής λόγω ανισορροπιών της ελληνικής οικονομίας αποτελούσε σήμα κινδύνου . Αποτέλεσμα ήταν οι οικονομικές αρχές να λαμβάνουν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα π.χ. να αποφασίζουν την άμεση αύξηση των εγχωρίων επιτοκίων. Σήμερα οι ανισορροπίες δεν έχουν άμεσες αρνητικές επιπτώσεις και οι κυβερνήσεις δεν αισθάνονται την ανάγκη να αντιδράσουν ταχύτατα. Μπορούν να περιμένουν. Κατά συνέπεια το πρόβλημα παραμένει και μεγεθύνεται έως ότου παρουσιαστούν δύσκολα ανατρέψιμες επιπτώσεις, όπως αποδεικνύει η σημερινή συγκυρία.

Η ανολοκλήρωτη ΟΝΕ

Η θεσμοθέτηση του ευρώ επιτεύχθηκε χάρη σ' ένα πολιτικό συμβιβασμό μεταξύ των χωρών που θεωρούσαν το ενιαίο νόμισμα απαραίτητο βήμα για την καλύτερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και της Γερμανίας που ήθελε το κοινό νόμισμα μόνο υπό συνθήκες εξασφάλισης της απέναντι στις οικονομικές ανισορροπίες άλλων χωρών. Ο συμβιβασμός αυτός χαρακτηρίζει τη λειτουργία της ΟΝΕ. Ενώ για τη νομισματική Ένωση υπάρχουν σαφείς υποχρεωτικοί κανόνες, για την οικονομική πολιτική επικρατεί ασάφεια. Το περιεχόμενό της προσδιορίζεται με τη βοήθεια της διακυβερνητικής συνεργασίας, δηλαδή μετά από διαπραγματεύσεις και την συμφωνία όλων. Ενιαία υποχρεωτική για όλους οικονομική

πολιτική δεν προέκυψε μέχρι σήμερα. Στη Λισαβώνα το 2000 συμφωνήθηκε ένα γενικό πλαίσιο για τον τρόπο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Ένωσης το οποίο τηρήθηκε μόνο από μερικά από τα κράτη μέλη.

Με την πάροδο του χρόνου φάνηκε το αρνητικό αποτέλεσμα της έλλειψης κοινής οικονομικής πολιτικής. Ενώ αρχικά ενισχύθηκε η σύγκλιση, η οικονομική σύγκλιση των μελών, αργότερα βαθμιαία μεγάλωσε το χάσμα μεταξύ του Βορρά και του Νότου της Ένωσης λόγω των διαφορετικών επιπέδων ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Στο Νότο ο πληθωρισμός ήταν πιο υψηλός, τα δημοσιονομικά ελλείμματα ξεπέρασαν τα όρια που είχαν καθοριστεί, η παραγωγικότητα ήταν χαμηλότερη εκείνης του Βορρά. Σε ένα κράτος ανισορροπίες μεταξύ των προηγμένων περιοχών του και εκείνων που υστερούν αντιμετωπίζονται με δημοσιονομικές μεταβιβάσεις. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης ήταν μια μορφή μεταφοράς πόρων, αλλά όχι το ίδιο αποτελεσματική. Ο Νότος και ιδίως η Ελλάδα οδηγήθηκαν έτσι στη διόγκωση των ελλειμμάτων του εμπορικού ισοζυγίου, σε αυξημένο δανεισμό και παρ' όλα αυτά δεν αντέδρασαν λόγω της συγκάλυψης των προβλημάτων τους από το ευρώ. Δεν πήραν έγκαιρα μέτρα να περιορίσουν τις ανισορροπίες. Όταν βρέθηκαν αντιμέτωποι με το βουνό των χρεών που είχε σωρευθεί οι Βόρειες χώρες τους υπενθύμισαν τον δεύτερο βασικό κανόνα που καθιερώθηκε κατά τη δημιουργία της ΟΝΕ, τον κανόνα της μη διάσωσης χώρας μέλους από τα άλλα μέλη σε περίπτωση κρίσεως. Τα μέλη της ΟΝΕ πρέπει σε περίπτωση κρίσεως να τα βγάζουν πέρα μόνα τους. Να μην επαφίενται στην βοήθεια των άλλων πλουσιότερων όπως της Γερμανίας. Ο κανόνας αυτός

συμφωνήθηκε για να εξασφαλίζει αυστηρή πειθαρχία στις αρχές της ΟΝΕ. Να μη θεωρούν ορισμένα μέλη ότι η προστασία τους είναι οπωσδήποτε εξασφαλισμένη και να αμελούν να πάρουν τα αναγκαία μέτρα προφύλαξης. Η διάσωση δεν είναι δεδομένη και όλοι είναι υποχρεωμένοι να προλαμβάνουν κρίσεις. Αν η Ελλάδα συγκεκριμένα είχε τηρήσει τους όρους της Συνθήκης να μην υπερβαίνει το έλλειμμα της το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος το 60% του ΑΕΠ δεν θα βρισκόταν σε κρίση.

Η ελληνική κρίση ανέδειξε και άλλες ρωγμές στο οικοδόμημα της ΟΝΕ. Η λειτουργία της ΟΝΕ στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι ο έλεγχος των στοιχείων των κρατών μελών από την Eurostat θα είναι επαρκής και θα εξασφαλίζει μια αντικειμενική εικόνα της οικονομικής κατάστασης των κρατών μελών. Ο έλεγχος αποδείχθηκε ανεπαρκής. Προέκυψε επίσης ότι η λειτουργία των αρμοδίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επηρεάζεται από υποκειμενικές συμπάθειες. Κατά την απογραφή του 2004 έγιναν αποδεκτοί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ειδικοί για την περίπτωση κανόνες που υποβοήθησαν τη νεοδημοκρατική κυβέρνηση. Ως προς τα ελλείμματα των ετών 2008 και 2009 οι κοινοτικές υπηρεσίες δεν έδωσαν σημασία σε υπαρκτές αρνητικές εξελίξεις, που θα έπρεπε να είχαν επισημανθεί.

Η Ελλάδα είναι σήμερα η χώρα της ΟΝΕ που γνωρίζει την οξύτερη κρίση. Η ελληνική περίπτωση θα πρέπει να αποτελέσει αφορμή ώστε οι υπεύθυνοι της Ένωσης να σκεφθούν από τώρα πως θα χειρισθούν παρόμοιες καταστάσεις στο μέλλον. Και άλλες χώρες θα γνωρίσουν μελλοντικά κρίσεις. Για τις αναταραχές αυτές θα πρέπει να υπάρξει γρήγορη και αποφασιστική αντίδραση. Η

απάντηση ότι το σημερινό σύστημα λειτουργίας της ΟΝΕ δεν έχει δείξει τα όριά του, επειδή η Ελλάδα συνεχίζει να δανείζεται, υπεκφεύγει το πρόβλημα. Γεγονός είναι η σημερινή κατάσταση με διαφορετικά επιτόκια κατά χώρα και διαφορετικά ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου ευνοεί τη κερδοσκοπία σε βάρος της πιο αδύνατης χώρας. Διευρύνει ανισότητες στη νομισματική ζώνη. Η νομισματική πολιτική που είναι κοινή πολιτική πρέπει να λαμβάνει όμως υπ' όψη της τα συμφέροντα όλων των μελών. Το ευρώ δεν είναι μόνο το νόμισμα των χωρών του Βορρά. Χρειάζεται να λειτουργούν και μηχανισμοί αλληλεγγύης ώστε να μην πληρώνουν μόνο ορισμένοι τις αδυναμίες του συστήματος. Στην Ελλάδα υπήρξε πραγματική σπατάλη και επιπολαιότητα στο χειρισμό των οικονομικών προβλημάτων. Όμως το πρόβλημα δεν είναι μόνο η έλλειψη πειθαρχίας ενός μέλους που υστερεί. Είναι και ότι η λειτουργία του όλου συστήματος βασίζεται στην παραγωγικότητα, στην ανταγωνιστικότητα, στις επενδύσεις, στο επίπεδο γνώσης, σε στοιχεία στα οποία ορισμένα κράτη υπερτερούν και άλλα υστερούν. Χρειάζονται εξισορροπητικοί μηχανισμοί για την περίπτωση κρίσης και γενικότερα για την καταπολέμηση της υστέρησης.

Εκτός ΟΝΕ:

Το κυριότερο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι σήμερα η έλλειψη ανταγωνιστικότητας. Οφείλεται στις σωρευμένες διαρθρωτικές αδυναμίες. Μια υπερχρεωμένη κυβέρνηση αναζητώντας ένα σύντομο δρόμο ανάκτησης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της και μείωσης του χρέους θα μπορούσε να θεωρήσει ελκυστική επιλογή την έξοδο από την ζώνη

του ευρώ και την υποτίμηση του νέου εθνικού νομίσματος. Θεωρητικά αυτό μπορεί να σημαίνει ότι εξαγωγές και ανάπτυξη πιθανόν θα αυξηθούν, ότι οι εξωτερικές ανισορροπίες θα συρρικνωθούν, ότι η απασχόληση θα ανακάμψει και μαζί της τα φορολογικά έσοδα.

Όμως μια ονομαστική υποτίμηση δεν θα αντιμετώπιζε τα υποκείμενα δομικά αίτια της έλλειψης ανταγωνιστικότητας. Ο πληθωρισμός των εγχώριων τιμών και μισθών και τα υψηλότερα εγχώρια επιτόκια σύντομα θα εξάλειφαν τα όποια προσωρινά οφέλη για την οικονομία, απαιτώντας πιθανόν νέα υποτίμηση.. Η προσέγγιση συνεχών υποτιμήσεων δοκιμάστηκε και βρέθηκε ανεπαρκής κατά την προ ONE εποχή. Οι μακρόχρονες αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις αυτής της στρατηγικής συνετέλεσαν στην απόφαση τη δεκαετία του '90 να γίνουμε μέλη της ζώνης του ευρώ. Η έξοδος από την ONE θα έπληττε καίρια την αξιοπιστία μας. Το ήδη υψηλό κόστος δανεισμού θα εκτινάσσονταν. Οι επενδυτές για να συνεχίσουν να δανείζουν τη χώρα σε νέο νόμισμα θα απαιτούσαν υψηλότερες αποδόσεις ως ασφάλιστρο κινδύνου απέναντι σε μια νέα υποτίμηση. Ακόμα χειρότερα, σε περίπτωση προσπάθειας επαναπροσδιορισμού του ήδη υπάρχοντος χρέους από ευρώ σε νέο νόμισμα, η πρόσβαση σε μελλοντική χρηματοδότηση θα γίνονταν δύσκολη και δαπανηρή για μια κυβέρνηση που είχε αναλάβει υποχρεώσεις σε ευρώ και τις αθέτησε. Το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης θα αυξάνονταν επηρεάζοντας αρνητικά το επιχειρηματικό περιβάλλον για πολλά χρόνια. Σε μια παράλληλη πιθανή εξέλιξη, νοικοκυριά και επιχειρήσεις θα επιχειρούσαν να παρακάμψουν τη μετατροπή

των περιουσιακών τους στοιχείων από ευρώ στο νέο νόμισμα προκαλώντας μια σοβαρή τραπεζική και οικονομική κρίση.

Η αναστροφή της πορείας

Την περίοδο 2000-2003, η πρόκληση να συνεχιστούν οι τόσο απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές δεν έμεινε αναπάντητη. Μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν το φορολογικό καθεστώς, τη διαφάνεια και την αξιοκρατία στο δημόσιο τομέα, το μέλλον των ασφαλιστικών ταμείων, τις εργασιακές σχέσεις, τη λειτουργία των ΔΕΚΟ, την εποπτεία των χρηματοοικονομικών αγορών προωθήθηκαν, άλλες με επιτυχία και άλλες όχι. Έχοντας την κάλυψη του ισχυρού ενιαίου νομίσματος και σε ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων υπήρχε δυνατότητα να προχωρήσουμε σταδιακά σε αλλαγή των δομών της ελληνικής οικονομίας και εκμεταλλευόμενοι και τους διαθέσιμους κοινοτικούς πόρους να αλλάξουμε τη δυναμική της ελληνικής οικονομίας. Καθυστερήσεις και προβλήματα βέβαια υπήρξαν. Η πορεία προς τη σύγκλιση αποτελούσε όμως ένα μόνιμο στόχο που δεν επέτρεπε εφησυχασμό.

Όλα αυτά ενώ η χώρα αντιμετώπιζε με επιτυχία μια άλλη μεγάλη πρόκληση, αυτή της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Οι παραλληλισμοί με την πορεία της ένταξης στην ΟΝΕ είναι πολλοί. Υπήρχε η ίδια αρνητική αντιμετώπιση από ξένους και Έλληνες των ικανοτήτων μας και οι συνεχείς προαναγγελίες καταστροφών. Το αποτέλεσμα όμως της σκληρής δουλειάς όλων μας ήταν θριαμβευτικό. Οι αμφισβητίες μετατράπηκαν σε

χειροκροτητές και οι προηγούμενως καταστροφολόγοι έσπευδαν να μας συγχαρούν ακόμα και για να δρέψουν αυτοί τις δάφνες.

Όλα, όμως, άλλαξαν το 2004. Η πορεία αναστράφηκε. Οι δυνατότητες της νέας τότε κυβέρνησης ήταν τεράστιες. Υπήρχαν όλες οι προϋποθέσεις να συνεχιστούν οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις: Η θετική κληρονομιά της προηγούμενης προσπάθειας, η άνετη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, ένα ευνοϊκό εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον. Η επανίδρυση του κράτους αποτέλεσε άλλωστε κύριο σύνθημα της εκλογής της. Το τι ακολούθησε, βεβαίως, το γνωρίζουμε πλέον όλοι με όλες τις πραγματικά αποκαρδιωτικές λεπτομέρειες.

Η έλλειψη ηγεσίας, η εσωστρέφεια, η απόλυτη αసుδοσία στη διαχείριση των κρατικών πόρων, οι πολιτικές ανοησίες όπως η απογραφή, και η πρόσληψη χιλιάδων «πελατών» οδήγησαν σε ένα πρωτόγνωρο για την εποχή της ΟΝΕ εκτροχιασμό. Οι κρατικές δαπάνες εκτοξεύτηκαν σε πρωτοφανή ύψη, επτά μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερα σε σχέση ακόμα και με τα χρόνια των Ολυμπιακών Αγώνων, όταν οι δαπάνες για τα έργα ήταν ανελαστικές και πιεστικές. Το δημοσιονομικό νοικοκύρεμα έμεινε στα χαρτιά. Το σύνθημα επανίδρυσης του κράτους ξεχάστηκε. Η επιδιωκόμενη λύση στα προβλήματα των τελευταίων δύο ετών ήταν «η παροχή χρημάτων» σε όσους δικαιολογημένα ή τις περισσότερες φορές αδικαιολόγητα απαιτούσαν. Χρήματα που στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν, ήταν δανεικά.

Οι κυβερνώντες, στηριγμένοι στο χρόνο που τους έδωσε η προσπάθεια των προηγούμενων ετών, στηριγμένοι δηλαδή στις

πλάτες της σκληρής δουλειάς των προηγούμενων κυβερνήσεων φρόντισαν όχι μόνο να μην κάνουν τίποτα αλλά να καταστρέψουν και ό,τι βρήκαν. Η ευκαιρία αναδιοργάνωσης της χώρας χάθηκε και, όπως ήταν αναμενόμενο, εφησυχασμένοι οι κυβερνώντες πίσω από την κάλυψη του ευρώ, απλώς περίμεναν την ώρα που ο αυτόματος πιλότος θα μας έβγαζε σε ξέρα. Περίμεναν όμως ξοδεύοντας τα χρήματα των Ελλήνων φορολογούμενων, χωρίς να τους παρέχουν αντίκρισμα. Και όταν η κατάσταση έφτασε στο απροχώρητο, όταν τα ελλείμματα μας έπνιγαν και δεν μπορούσαν πλέον να αποκρυφτούν, παράδωσαν μια χώρα σε πλήρη ανυποληψία.

Η ώρα της κρίσης

Η διεθνής κρίση σίγουρα ευθύνεται για ένα μέρος των σημερινών προβλημάτων. Αλλά δεν μπορούμε να τη χρησιμοποιούμε ως άλλοθι. Ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός ξεσκέπασε τα προβλήματα και τις διαρθρωτικές αδυναμίες που κρύβονταν κάτω από το πέπλο του ευρώ. Το ευρώ δεν αρκεί πια για να μας κρύψει. Οι αγορές, ως ένα βαθμό υπερβολικές, ασκούν ασφυκτική πίεση. Τα επιτόκια δανεισμού κινούνται σε υψηλό επίπεδο και οι φωνές για πιθανή χρεοκοπία ακούγονται δυνατά. Υπερβολικές ή όχι δημιουργούν το απαραίτητο κλίμα για κερδοσκοπικά παιχνίδια στην πλάτη μας και για πολιτικά παιχνίδια με το μέλλον της ίδιας της ευρωζώνης. Ο κύριος υπαίτιος ήταν και είναι η πελατειακή πολιτική και το κράτος παροχών. Ακόμη και όταν το δημοσιονομικό πρόβλημα και η κρίση ήταν πια ολοφάνερα συνεχίσαμε να χορηγούμε σε συντεχνίες προνομιακές ρυθμίσεις για εθελουσία έξοδο σε βάρος του κοινωνικού συνόλου.

Η ελληνική οικονομία και κοινωνία δεν εκμεταλλεύτηκαν τις δυνατότητες της ΟΝΕ για να προχωρήσουν στον απαραίτητο μετασχηματισμό των παραγωγικών δομών της, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τον εκσυγχρονισμό του δημοσίου τομέα. Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας ήταν ένα στοιχείο για το οποίο οι συντηρητικές κυβερνήσεις του κράτους παροχών αδιαφόρησαν και επιδεινώθηκε. Όλοι οι δείκτες των διεθνών οργανισμών αυτό δείχνουν. Συνεχίσαμε να καταναλώνουμε περισσότερα από όσα παράγουμε, να δανειζόμαστε όλο και περισσότερο για κατανάλωση και σωρεύσαμε ένα τεράστιο εξωτερικό χρέος, δημόσιο και ιδιωτικό. Η αμφισβήτηση από τις αγορές της ικανότητάς μας να το αποπληρώσουμε δεν είναι μόνο αποτέλεσμα υπερβολής αλλά και της διαπίστωσης ότι η αντιπαραγωγική και μη ανταγωνιστική ελληνική οικονομία εισήλθε σε μια στενωπό διαρκείας, με μηδενική ή και αρνητική οικονομική ανάπτυξη.

Ως μέλη της ΟΝΕ εξασφαλίσαμε τουλάχιστον την πολιτική στήριξη των υπολοίπων μελών. Όχι όμως δίχως όρους. Μεταρρυθμίσεις και τομές που έπρεπε να έχουν προωθηθεί εδώ και χρόνια πρέπει τώρα να υλοποιηθούν άμεσα. Οι βαθμοί ελευθερίας της οικονομικής πολιτικής είναι ανύπαρκτοι στα πλαίσια της αυστηρής επιτήρησης των Βρυξελλών αλλά και των διεθνών αγορών. Συνέπεια είναι ότι, οι όποιες δυσμενείς επιπτώσεις που θα υπάρξουν να μην μπορούν να αντισταθμισθούν. Θα πρέπει να πιούμε όλο το πικρό ποτήρι για να φανούν τα αποτελέσματα των διαρθρωτικών αλλαγών. Όμως αν δεν πραγματοποιηθούν άμεσα κανένας δεν θα μας δώσει τον απαραίτητο χρόνο για να δούμε τα αποτελέσματά τους. Τα χρονικά περιθώρια είναι μηδενικά.

Έχουμε μπροστά μας έναν μονόδρομο. Ξέρουμε τι πρέπει να κάνουμε για να αποκτήσουμε πάλι δυνατότητες ανάπτυξης και ελευθερία κινήσεων. Όμως ο δρόμος αυτός σε αντίθεση με το παρελθόν έχει στενέψει επικίνδυνα. Κινδυνεύει μάλιστα να κλείσει αφήνοντάς μας οριστικά αποκομμένους από τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης. Η πορεία μας μας επιφυλάσσει επικίνδυνες στροφές, απρόβλεπτα γεγονότα και λάθη σε κρίσιμες επιλογές. Κινδυνεύουμε να βρεθούμε εκτός δρόμου. Η επαναφορά μας δεν είναι αυτονόητη αλλά η προσπάθεια είναι.

Πρέπει να δούμε τη σημερινή κρίση ως ευκαιρία για ένα νέο ξεκίνημα. Για μια ανασυγκρότηση της Ελλάδας. Ας ασχοληθούμε πρώτα απ' όλα σοβαρά με τη σωστή διαχείριση του δημόσιου τομέα. Να απαλλαγούμε αποφασιστικά από πελατειακές νοοτροπίες, το φόβο του πολιτικού κόστους, την προσφυγή στις πρακτικές του κράτους παροχών, την ιδεολογία ότι είμαστε μια χώρα με απεριόριστες δυνατότητες τις οποίες άλλοι σπαταλούν και καμιά ευθύνη δεν βαραίνει όλους εμάς. Να ξεκινήσουμε από τα απλά και πιο εύκολα, την άσκηση της κυβερνητικής εξουσίας και να επεκταθούμε στη διαχείριση του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Μπορούμε να διορθώσουμε πολλά ακόμα και σε μια εποχή που η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση και το διεθνές περιβάλλον είναι απαιτητικό και δύσκολο.

Η αναμόρφωση της ONE

Οι προσπάθειες όλων των χωρών σε εθνικό επίπεδο δεν πρόκειται να αποδώσουν αποτελέσματα αν ταυτόχρονα σε υπερεθνικό επίπεδο δεν επιδιωχθεί η αναμόρφωση της ONE. Χωρίς πρόοδο

προς την οικονομική και πολιτική ενοποίηση η ΟΝΕ δεν θα διαθέτει ιδέες και μέσα για να αντιμετωπίζει τις παγκόσμιες εξελίξεις, να έχει λόγο στο διεθνή διάλογο, να παίζει ρόλο στη διαμόρφωση της επιθυμητής τάξης πραγμάτων. Θα αναφέρω ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Οι εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι με την υποχώρηση της κρίσης θα αρχίσει περίοδος οικονομικής ανάπτυξης με ρυθμό χαμηλότερο εκείνου που υπήρχε πριν την κρίση. Λόγω της υπάρχουσας αβεβαιότητας νέες επενδύσεις θα πραγματοποιούνται με βραδείς ρυθμούς. Η ανεργία θα παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Η άνοδος των επιτοκίων, η αναπόφευκτη περιοριστική δημοσιονομική πολιτική, αναγκαίο αντιστάθμισμα των πολύ μεγάλων κρατικών επιχορηγήσεων για την αντιμετώπιση της κρίσης, και τέλος η πτώση της κατανάλωσης θα κρατήσουν υποτονική την οικονομική δραστηριότητα. Σε παγκόσμιο επίπεδο δεν θα υπάρξει εκείνη η ζήτηση που θα συντείνει σε μια γρήγορη ανάπτυξη. Οι αμερικανοί και οι ευρωπαίοι καταναλωτές λόγω της μεγάλης δανειακής επιβάρυνσης των νοικοκυριών θα περιορίσουν τις δαπάνες τους. Υπολογίζεται ότι στις αναπτυγμένες χώρες θα απαιτηθούν δύο ως τρία χρόνια για να αναπληρωθούν οι υποχωρήσεις των ρυθμών ανάπτυξης που προκάλεσε η κρίση. Στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, οι οποίες είχαν ήδη οικονομικά προβλήματα πριν την κρίση, προβλέπεται ότι τα διάστημα αυτό μπορεί να ξεπεράσει τα πέντε χρόνια. Αρνητικά θα επιδρούν σε όλες τις χώρες η μείωση των φορολογικών εσόδων, η απορρόφηση πόρων για την πληρωμή των τόκων του δημοσίου χρέους, η αναγκαστική καθήλωση των μισθών και οι κοινωνικές συγκρούσεις που θα προκληθούν από τις

κυβερνητικές πολιτικές σταθεροποίησης. Η ύπαρξη μιας κοινής ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής θα βοηθούσε να ξεπεραστούν οι επιπτώσεις με ταχύτερους ρυθμούς.

Η επιδίωξη σταθερής ανάπτυξης επιβάλλει τη στροφή του χρηματοπιστωτικού συστήματος προς την ενίσχυση της πραγματικής οικονομίας. Πρακτικές, που ευνοούσαν το γρήγορο και εύκολο κέρδος, οι τεράστιες αμοιβές των διοικούντων, τα μπόνους των traders οι αδιαφανείς τιλοποιήσεις διαφορετικής αξίας απαιτήσεων, τα χρηματιστηριακά στοιχήματα, το short selling, τα δομημένα ομόλογα θα πρέπει να περιοριστούν δραστικά. Στόχος πρέπει να είναι η αύξηση των μακροπρόθεσμων επενδύσεων, η υποβοήθηση της παραγωγικής δραστηριότητας, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η δημιουργία θέσεων εργασίας.

Όλα αυτά μοιάζουν σήμερα ανέφικτα. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα με την επέκταση που γνώρισε έχει υποσκάψει τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις. Ισχύουν τώρα νέα κριτήρια για την αξιοποίηση των κεφαλαίων. Καθοριστική δεν είναι η μακροπρόθεσμη αποδοτικότητα αλλά η ταχύτατη υψηλή κερδοφορία. Μια τέτοια κερδοφορία εξασφαλίζεται με χρηματιστηριακές τοποθετήσεις και κερδοσκοπία στις αγορές και όχι με επενδύσεις για αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας μιας επιχείρησης. Η επιζήτηση του άμεσου κέρδους έχει καθιερώσει μια κοντόφθαλμη άποψη για το τι είναι επωφελές. Αποστρέφει τους επενδυτές από την ενασχόληση με την παραγωγή και επιβραβεύει την απληστία σε χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Η πρόσφατη κρίση είναι απόρροια της μεταμόρφωσης αυτής του καπιταλισμού. Για να

ενισχύσουμε τις παραγωγικές δραστηριότητες και να αποφύγουμε μια νέα κρίση χρειάζεται μια σημαντική παρέμβαση, που θα αποκαταστήσει και πάλι την προτεραιότητα των παραγωγικών επενδύσεων, τη δημιουργία απασχόλησης, τη διάδοση της γνώσης και την οικολογική ισορροπία του πλανήτη. Οι ρυθμίσεις εποπτείας για να αποφευχθούν υπερβολές, απάτες και κερδοσκοπικά παιχνίδια στο χρηματοπιστωτικό τομέα είναι επίσης αναγκαίες, αλλά δεν αρκούν. Χρειάζεται ένα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της ανάπτυξης.

Ο σημερινός τρόπος λειτουργίας της Ένωσης δεν διευκολύνει την παρέμβαση που απαιτείται. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης προσανατολίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην επίτευξη της νομισματικής σταθερότητας. Δεν αποδίδει στην ανάπτυξη τη σημασία που έχει για την εξασφάλιση καλύτερων βιοτικών συνθηκών, περισσότερης απασχόλησης και επέκτασης των δυνατοτήτων προόδου. Στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας θα πρέπει να αναλαμβάνονται από τα κράτη μέλη συγκεκριμένες υποχρεώσεις για προώθηση επενδύσεων, επέκταση της κοινωνίας της γνώσης, μεταρρυθμίσεις στη διοίκηση, βελτίωση των συστημάτων κοινωνικής στήριξης. Η ανταπόκριση στους στόχους να αξιολογείται σε τακτά διαστήματα, τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων να δημοσιοποιούνται και να καθορίζουν και τις χρηματοδοτήσεις προς τα κράτη μέλη.

Κράτη μέλη που πράγματι στρέφουν τις δαπάνες τους στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης και εφαρμόζουν ταυτόχρονα προγράμματα εξυγίανσης των δαπανών τους θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ξεπερνούν το όριο του 3% του

ΑΕΠ για το δημοσιονομικό έλλειμμα. Η επιλογή που έχουμε δεν είναι μεταξύ της αύξησης ή της μείωσης των φόρων ανάλογα με το ύψος του ελλείμματος. Είναι μεταξύ μιας υποτονικής ανάπτυξης που περιορίζει τις δυνατότητες των πολλών για καλύτερη ζωή και συνεχών επενδύσεων για την εξασφάλιση ενός μόνιμου παραγωγικού περιβάλλοντος με καλύτερες πιθανότητες απασχόλησης και εισοδήματος. Η δεύτερη αυτή επιλογή απαιτεί συνέπεια στην επιδίωξη των στόχων και πειθαρχία στη διαχείριση των πόρων ώστε να μην επηρεάζονται από τους εκλογικούς κύκλους και τις πελατειακές πρακτικές.

Πέρα από την επενδυτική προσπάθεια των κρατών μελών χρειάζεται ένα επενδυτικό πρόγραμμα πλαίσιο για το σύνολο της Ένωσης. Επενδύσεις χρειάζονται στις υποδομές μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στην έρευνα, στη συνεργασία των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κλπ.

Είναι γνωστό, ότι οι πόροι του προϋπολογισμού της Ένωσης δεν αρκούν για τέτοιες πρωτοβουλίες. Οι δυνατότητες αύξησης της συνεισφοράς των κρατών μελών είναι περιορισμένες. Η Ένωση πρέπει να εξετάσει τη σκοπιμότητα δανεισμού της με την έκδοση ευρωπαϊκών ομολόγων για την πραγματοποίηση επενδύσεων αλλά και τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων που υποβοηθούν την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Το σημαντικότερο εμπόδιο για την ύπαρξη μιας κοινής οικονομικής διακυβέρνησης είναι η αρχή της διακυβερνητικής συνεργασίας. Αναγκάζει τα όργανα να περιμένουν μια αργόσυρτη διακρατική συνεννόηση που σκοντάφτει συχνά πυκνά στα συμφέροντα των

κυριοτέρων κρατών μελών. Η Ένωση δεν μπόρεσε για παράδειγμα να αποκτήσει ενιαίες κατευθύνσεις σε θέματα φορολογίας, διότι η Μεγάλη Βρετανία έχει μόνιμη αντίρρηση. Στις δυσκολίες αυτές προστέθηκε από το 2004 και μετά η αρνητική στάση της πλειοψηφίας των κυβερνήσεων στο Συμβούλιο. Ήταν αντίθετες σε πρωτοβουλίες που θα ενίσχυαν τα όργανα της Ένωσης και θα επέκτειναν τις αρμοδιότητές τους. Ήθελαν να υπάρξει μία ανάπαυλα στις ενοποιητικές διαδικασίες και να σταματήσει η κινητικότητα που χαρακτήριζε την προηγούμενη δεκαετία στην Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ταυτίστηκε με αυτή την άποψη.

Οι εξελίξεις έθεσαν στην Ένωση επιτακτικά ένα πολιτικό δίλημμα. Θα αποδεχτεί την αναγκαιότητα μιας οικονομικής διακυβέρνησης ή θα αρκεστεί να είναι διεκπεραιωτής πολιτικών που προέκυψαν από πολύπλοκες διαδικασίες συνεννόησης και συμβιβασμών. Από την απάντησή της θα εξαρτηθεί αν θα απαιτήσει ή όχι τη δυνατότητα να παίξει παγκόσμια πρωταγωνιστικό ρόλο.

Η Ένωση, αν δεν διαμορφώσει ένα ενιαίο κέντρο οικονομικής πολιτικής θα υστερεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Θα σύρεται από κρίση σε κρίση σκοντάφτοντας στις δυσκολίες που θα προκύπτουν στα κράτη μέλη και στην αδυναμία της να αντιδράσει.

Η οικονομική διακυβέρνηση μπορεί να επιδιωχθεί είτε στο πλαίσιο της ΟΝΕ είτε μέσω μιας «ενισχυμένης συνεργασίας» στην οποία θα συμμετέχουν όσοι το επιθυμούν. Η μορφή αυτή συνεργασίας προβλέπεται ήδη από τη Συνθήκη. Είναι ο προτεινόμενος τρόπος για όσα κράτη θέλουν και επιδιώκουν στους κόλπους της Ένωσης

να συνεργαστούν για την επέκταση των πεδίων δράσης της χωρίς να απαιτείται η τροποποίηση της Συνθήκης. Η προσπάθειά της αποκτά έτσι σταθερό πλαίσιο και αποτελεσματικότητα. Πολλοί σχολιαστές των τελευταίων εξελίξεων στην Ένωση έχουν προτείνει αυτό το δρόμο. Κοινή τους διαπίστωση είναι ότι «έξοδος από την κρίση σημαίνει πορεία προς τα εμπρός» προς την οικονομική διακυβέρνηση και την πολιτική ενοποίηση. Αυτό το στόχο θα πρέπει να πλησιάσουμε με σοβαρότητα και επιμονή.